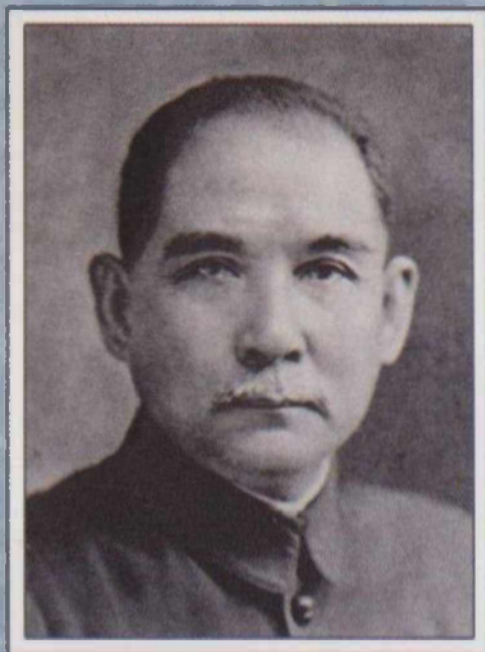

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU TRUNG QUỐC

TÔN TRUNG SƠN

CÁCH MẠNG TÂN HỢI VÀ QUAN HỆ VIỆT NAM - TRUNG QUỐC

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

MS: $\frac{32 (V) 8}{CTQG - 2008}$

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU TRUNG QUỐC

TÔN TRUNG SƠN

CÁCH MẠNG TÂN HỢI VÀ QUAN HỆ VIỆT NAM - TRUNG QUỐC

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
Hà Nội - 2008

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tôn Trung Sơn (1866-1925) là nhà chính trị cách mạng tiên phong của phong trào cách mạng dân chủ Trung Quốc đầu thế kỷ XX. Tư tưởng của ông là sự kết hợp một cách tài tình giữa tư tưởng dân tộc, tự do - bình đẳng - bác ái của các cuộc cách mạng tư sản phương Tây. Dựa trên sự tiếp thu những tư tưởng mới của thời đại để giải quyết những vấn đề cấp thiết của Trung Quốc thời kỳ cận đại, ông đã sáng tạo ra một hệ thống lý luận chính trị cách mạng sâu sắc - chủ nghĩa Tam dân, làm tôn chỉ cách mạng dẫn đường cho Cách mạng Tân Hợi năm 1911 thành công, lật đổ chế độ quân chủ chuyên chế kéo dài hơn hai ngàn năm và thiết lập nên nhà nước cộng hoà đầu tiên trong lịch sử Trung Quốc.

Chủ nghĩa Tam dân là cương lĩnh cách mạng được Tôn Trung Sơn khởi xướng dẫn dắt cuộc Cách mạng Tân Hợi (1911) thành công đã thể hiện tính tiến bộ và cách mạng, trong đó: *Chủ nghĩa dân tộc* chủ trương dân tộc độc lập, đấu tranh chống lại đế quốc xâm lược, thống nhất quốc gia; *Chủ nghĩa dân quyền* chủ trương nhân dân bình đẳng, mọi cá nhân đều có quyền tự do dân chủ, xây dựng nền dân chủ cộng hoà tư sản; *Chủ nghĩa dân sinh* chủ trương bình quân địa quyền, cải thiện điều kiện kinh tế và hiện trạng nhân sinh của nhân dân Trung Quốc, v.v..

Các tư tưởng dân tộc, dân quyền, dân sinh đều thể hiện được vị trí và vai trò của mình trong hệ thống của chủ nghĩa Tam dân và có ý nghĩa tích cực trong sự phát triển của Trung Quốc đầu thế kỷ XX.

Tuy nhiên, trong điều kiện lịch sử lúc bấy giờ khi cách mạng Trung Quốc đã lật đổ được chế độ phong kiến tồn tại hơn hai ngàn năm và đang xây dựng một nhà nước cộng hoà thì vấn đề dân quyền được Tôn Trung Sơn xem là yếu tố quan trọng và cần thiết của đời sống chính trị nhằm phát huy vai trò của quần chúng nhân dân và coi đó là sự thể hiện sức mạnh và sự hoàn thiện của bộ máy chính trị. Vì Tôn Trung Sơn nhận thức được rằng, vấn đề thành quả của một cuộc cách mạng bao giờ cũng là xây dựng chính quyền mới. Mặc dù vẫn còn một số hạn chế lịch sử và chưa hoàn thành sứ mệnh lịch sử của mình, nhưng có thể thấy rằng, chủ nghĩa Tam dân của Tôn Trung Sơn và thành quả của Cách mạng Tân Hợi có những giá trị tích cực nhất định đối với lịch sử cách mạng Trung Quốc và có những ảnh hưởng không nhỏ đến phong trào cách mạng Việt Nam đầu thế kỷ XX.

Để đáp ứng nhu cầu nghiên cứu và học tập những giá trị lịch sử của tư tưởng chủ nghĩa Tam dân và ảnh hưởng của Cách mạng Tân Hợi đầu thế kỷ XX, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản cuốn sách ***Tôn Trung Sơn - Cách mạng Tân Hợi và quan hệ Việt Nam - Trung Quốc***. Cuốn sách là tập hợp những tham luận trong Hội thảo khoa học nhân kỷ niệm lần thứ 140 năm ngày sinh Tôn Trung Sơn (1866-2006) và 95 năm Cách mạng Tân Hợi (1911-2006) nhằm nhìn nhận một cách khách quan và sâu sắc hơn về Tôn Trung Sơn, Cách mạng Tân Hợi và ảnh hưởng qua lại giữa phong trào cách mạng của hai nước Việt Nam - Trung Quốc đầu thế kỷ XX cũng như hiện nay. Hy vọng cuốn sách sẽ là một tài liệu tham khảo bổ ích phục vụ cho việc nghiên cứu và học tập của bạn đọc.

Xin trân trọng giới thiệu.

Tháng 8 năm 2008

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

TÔN TRUNG SƠN - CÁCH MẠNG TÂN HỢI VÀ QUAN HỆ VIỆT NAM - TRUNG QUỐC

PGS. TS. ĐỖ TIẾN SÂM*

Nhân dịp kỷ niệm lần thứ 140 năm ngày sinh Tôn Trung Sơn (1866-2006) và 95 năm Cách mạng Tân Hợi (1911-2006), Viện Nghiên cứu Trung Quốc tổ chức Hội thảo Khoa học với chủ đề "*Tôn Trung Sơn - Cách mạng Tân Hợi và quan hệ Việt Nam - Trung Quốc*". Đây là một dịp tốt để các nhà nghiên cứu, nhất là các nhà sử học, Trung Quốc học, v.v., nhìn nhận lại một cách khách quan hơn, khoa học hơn và sâu sắc hơn về Tôn Trung Sơn, Cách mạng Tân Hợi và quan hệ hay ảnh hưởng qua lại giữa cuộc cách mạng của hai nước Việt Nam - Trung Quốc.

Chúng ta đều biết, Tôn Trung Sơn là một người chủ trương "lấy học đường làm nơi cố động, mượn nghề y làm cơ đi vào đời sống"¹, "quyết chí lật đổ triều đình Mãn Thanh,

* Viện trưởng Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Khoa học Xã hội Việt Nam.

1. Tôn Trung Sơn: *Chủ nghĩa Tam dân*, Viện Thông tin Khoa học Xã hội, Hà Nội, 1995, tr. 16.

sáng lập ra Trung Hoa dân quốc"¹. Để thực hiện ý nguyện đó, ông đã tích cực kêu gọi quần chúng và tổ chức ra đoàn thể cách mạng với mong muốn "đưa Trung Quốc tới một địa vị quốc tế bình đẳng, địa vị chính trị bình đẳng, địa vị kinh tế bình đẳng, làm cho Trung Quốc mãi mãi tồn tại trên thế giới"².

Thực tiễn cho thấy, cuộc Cách mạng Tân Hợi vĩ đại do ông lãnh đạo đã đạt được những thành tựu to lớn có ý nghĩa lịch sử là lật đổ sự thống trị hơn 260 năm của triều đình Mãn Thanh, kết thúc chế độ phong kiến chuyên chế kéo dài 2752 năm ở Trung Quốc, thành lập nước cộng hoà, thúc đẩy tinh thần dân chủ và là một sự chuẩn bị nhất định cho cuộc cách mạng dân chủ mới ở Trung Quốc sau này.

Điều quan trọng hơn là, nhằm thể hiện "*cái chí khôi phục Trung Hoa*", ông đã suốt đời ấp ủ và nêu lên chủ nghĩa Tam dân được xem như một bản cương lĩnh hàm chứa trong đó như Lênin nhận định là sự "*trung thực*" và đầy tính "*chiến đấu*" thấm sâu vào từng dòng chữ³. Vì lẽ đó, thời gian càng lùi xa, chúng ta càng có điều kiện để suy ngẫm và nhận thức sâu sắc hơn về giá trị lịch sử của những quan điểm đầy tính nhân văn của ông về dân quyền, dân sinh, v.v..

1, 2. Tôn Trung Sơn: *Sổđ*, 1995, tr. 49-50.

3. V.I.Lênin: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2005, t.21, tr. 513-514.

Theo Tôn Trung Sơn, "dân quyền không do trời sinh ra, mà do con người tạo ra, chúng ta phải tạo ra dân quyền giao cho nhân dân, chứ không đợi nhân dân đòi mới giao cho họ"¹. Ông chủ trương, "dân quyền là giao chính quyền vào tay nhân dân", "mọi việc đều do nhân dân làm chủ". Nói cách khác, với chính thể cộng hoà thì nhân dân là Hoàng đế. Đặc biệt, ông tự nhận mình là người đã phát minh ra thuyết về "quyền" và "năng", theo đó "quyền" và "năng" phải tách rời. Như vậy, trong một nền chính trị quốc gia, "về căn bản nhân dân phải có "quyền", còn những người tham gia Chính phủ thì phải là những nhà chuyên môn "hữu năng". Không nên nhìn những nhà chuyên môn này là Tổng thống, Bộ trưởng rất quang vinh, xán lạn. Chỉ nên xem họ như lái xe chạy xe kịp giờ hẹn, hoặc nhân viên bảo vệ gác cổng, hoặc là người nấu bếp làm cơm, hoặc là thợ may may quần áo. Bất luận coi họ là công nhân nghề gì đều có thể được. Nhân dân phải có thái độ như thế, quốc gia mới có biện pháp, mới có thể tiến bộ"². Phải chăng đây cũng là điều mà Bác Hồ lúc sinh thời đã từng căn dặn cán bộ phải là người dày tớ, công bộc của dân.

Ông còn có những luận giải khoa học và có sức thuyết phục về 4 quyền của người dân, 5 quyền của Chính phủ. Theo đó, lấy 4 quyền của người dân (quyền bầu cử, quyền bãi miễn, quyền sáng chế, quyền phúc quyết) để quản lý 5 trị quyền của Chính phủ (quyền hành chính, quyền lập

1, 2. Tôn Trung Sơn: *Sđđ*, 1995, tr. 269, 283.

pháp, quyền tư pháp, quyền khảo thí và quyền giám sát). Nếu làm được như vậy mới xem là một "cơ quan chính trị dân quyền hoàn hảo"¹. Một quốc gia có một nền chính trị như thế thì "mới có thể xây dựng thành quốc gia dân giàu, dân trị, dân hưởng"². Có thể nói, quan điểm của Tôn Trung Sơn về *Ngũ quyền* là một sự sáng tạo của ông về một nhà nước pháp quyền, theo cách gọi hiện nay là "nhà nước pháp trị có đặc sắc Trung Quốc". Ở đó có sự kết hợp giữa "văn minh chính trị" phương Tây với truyền thống văn hoá và thực tiễn cụ thể của Trung Quốc lúc bấy giờ.

Còn về dân sinh, ông đã có những luận giải cũng rất sâu sắc về chủ nghĩa dân sinh, và xem dân sinh là động lực của mọi hoạt động xã hội; đồng thời, ông cũng đã phân tích mối quan hệ giữa chủ nghĩa dân sinh với chủ nghĩa xã hội khi cho rằng "chủ nghĩa dân sinh là chủ nghĩa xã hội, còn gọi là chủ nghĩa cộng sản, tức là chủ nghĩa đại đồng". "Chủ nghĩa cộng sản là lý tưởng của chủ nghĩa dân sinh, chủ nghĩa dân sinh là thực hành của chủ nghĩa cộng sản. Do đó hai chủ nghĩa này không khác biệt nhau, sự khác biệt chỉ là phương pháp"³. Bởi vì, ý tưởng của chủ nghĩa Tam dân là "dân hữu, dân trị, dân hưởng", hay nói theo cách diễn đạt ngày nay là "của dân, do dân, vì dân".

Vì những lẽ đó, chủ nghĩa Tam dân của Tôn Trung Sơn, Cách mạng Tân Hợi do ông lãnh đạo không chỉ có ý

1, 2, 3. Tôn Trung Sơn: *Sđd*, 1995, tr. 308, 311, 351.